Ministerstwo
Edukacji Narodowej

Departament Kształcenia Ogólnego

DKO-WPP.053.26.2026.MMB

Warszawa, 07 października 2026 r.

Pan
[redacted]

Szanowny Panie,

odnosząc się do treści petycji wystosowanej 15 sierpnia br. do Ministra Sprawiedliwości, dotyczącej *ustanowienia powszechnego, ciągłego i finansowanego ze środków publicznych systemu edukacji prawnej dzieci i młodzieży oraz zapewnienia każdemu uczniowi dostępu do praktycznej wiedzy o prawach, obowiązkach, odpowiedzialności i sposobach uzyskania pomocy,* uprzejmie przekazuję informacje w zakresie Ministra Edukacji.

MEN zadbało, by treści związane z *edukacją prawniczą* zostały włączone w podstawę programową kształcenia ogólnego w sposób umożliwiający nauczycielom prowadzenie zajęć z uczniami na każdym etapie kształcenia. Tematyka ta może być realizowana w formie zajęć lekcyjnych, spotkań lub wydarzeń tematycznych, przy wykorzystaniu wybranych materiałów dydaktycznych, a także przy udziale specjalistów. Odbywa się to w ramach kształcenia ogólnego na kolejnych etapach edukacji, m.in. na zajęciach z wiedzy o społeczeństwie, edukacji obywatelskiej, historii, etyki, języka polskiego.

Przykładowo, już w kl. I-III szkoły podstawowej w zakresie realizowanych treści, uczeń m.in.:
1) identyfikuje się z grupą społeczną, do której należy: rodzina, klasa w szkole, drużyna sportowa, społeczność lokalna, naród; respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach;
2) wyjaśnia, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, wymienia własne prawa i obowiązki, przestrzega ich i stosuje je w codziennym życiu.

Przedmiot *wiedza o społeczeństwie*, w klasach starszych, ma interdyscyplinarną formułę korzystając w szkole podstawowej z dorobku nauk społecznych (socjologii, nauk o polityce i administracji, o komunikacji społecznej i mediach, psychologii, ekonomii, nauk o stosunkach międzynarodowych i nauk prawnych) oraz elementów nauk humanistycznych (etnologii i antropologii). Podczas tych zajęć uczeń m.in. wymienia prawa i obowiązki ucznia; rozpoznaje przypadki naruszania praw uczniów oraz pracowników szkoły; przedstawia sposoby dochodzenia praw, które zostały naruszone.
Realizując treści z zakresu działu *Prawa człowieka* , uczeń:
1) uzasadnia, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych; wyjaśnia, że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka; analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka,
2) wykazuje różnice między prawami a wolnościami człowieka (na przykładzie praw i wolności osobistych zawartych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej);
3) wymienia prawa dzieci i analizuje przepisy Konwencji o prawach dziecka;
4) podaje przykłady działań Rzecznika Praw Dziecka;

tel. (22) 34 74 792
sekretariat.dko@men.gov.pl
www.men.gov.pl

al. J. Ch. Szucha 25
00-918 Warszawa

5) wymienia prawa i wolności polityczne zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; wykazuje, że dzięki nim człowiek może mieć wpływ na życie publiczne;
6) wykazuje, że prawa człowieka muszą być chronione; wyjaśnia rolę Rzecznika Praw Obywatelskich i podaje przykłady jego działań.
Nieletni wobec prawa, uczeń:
1) rozpoznaje zachowania związane z przemocą fizyczną i psychiczną, w tym werbalną, wobec siebie i innych; wymienia osoby i instytucje, które należy powiadomić w takich sytuacjach;
2) przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z zasobów Internetu; rozpoznaje przemoc w cyberprzestrzeni i wyjaśnia, jak należy na nią reagować;
3) wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie wykroczeń i przestępstw;
4) przedstawia uprawnienia policjantów i funkcjonariuszy innych służb porządkowych oraz swoje prawa w kontakcie z tymi służbami.

W nauczaniu *wiedzy o społeczeństwie* powinno się stwarzać sytuacje edukacyjne, w których uczeń stosuje i doskonali swoje kompetencje komunikacyjne i społeczne, w tym poszczególne metody autoprezentacji, rozwiązywania konfliktów i problemów oraz współdecydowania. Ma ono także uświadomić uczniom ich własne prawa i obowiązki.
Cele kształcenia przedmiotu wiedza o społeczeństwie w zakresie rozszerzonym w liceum ogólnokształcącym i technikum odpowiadają aspektom ludzkiej dojrzałości, do której prowadzi edukacja szkolna. Obszar – *Prawo* – uczeń m.in. przedstawia kwestie urzeczywistnienia wybranej wolności człowieka i stopnia jej ograniczenia związanego z prawami innych osób lub porządkiem publicznym.

Zgodnie z harmonogramem realizacji reformy programowej Kompas Jutra, za dwa lata *wiedzę o społeczeństwie* w szkole podstawowej zastąpi przedmiot *edukacja obywatelska* (w klasach VI i VII). Wśród celów kształcenia znalazły się:
1. Rozumienie istotnych zjawisk społecznych, ekonomicznych, politycznych oraz swojego wpływu na te zjawiska.
2. Rozumienie podstawowych zasad demokracji, wartości demokratycznych i praw człowieka oraz doświadczanie w praktyce działania mechanizmów demokratycznych.
3. Krytyczne analizowanie przekazów (w tym medialnych) na tematy społeczne, ekonomiczne i polityczne oraz ich odpowiedzialne wykorzystywanie.
4. Formułowanie opinii i argumentowanie na temat wybranych zjawisk społecznych na podstawie wiarygodnych informacji oraz dyskutowanie na ich temat, z szacunkiem do innych osób.
5. Identyfikowanie problemów społecznych, wyszukiwanie dla nich rozwiązań i angażowanie się w ich rozwiązywanie z troską o dobro wspólne, o innych, siebie i środowisko.
6. Wykazywanie troski o siebie i innych, w tym obrona swoich praw i praw innych osób, jeśli są zagrożone lub naruszone.

Istotą nauczania ma być tutaj rozwijanie podstaw dla świadomego i odpowiedzialnego zaangażowania obywatelskiego uczniów, ze szczególnym naciskiem na budowanie poczucia przynależności do różnych wspólnot i poczucia wpływu na ich kształt. Zajęcia edukacji obywatelskiej mają być okazją do rozwijania szeregu kompetencji przekrojowych, w szczególności krytycznego myślenia, rozwiązywania problemów, współpracy oraz dbania o innych. Stanowią też ważny element rozwijania sprawczości uczniów, szczególnie poczucia przynależności do wspólnoty, przekonania o własnej skuteczności oraz samoregulacji. Proces uczenia się i nauczania edukacji obywatelskiej prowadzi uczniów do zdobycia następujących umiejętności obywatelskich: wyszukiwanie i weryfikowanie wiarygodności informacji na tematy społeczne, ekonomiczne i polityczne; formułowanie własnego zdania na podstawie danych, wartości i potrzeb oraz jego wyrażanie i argumentowanie;

prowadzenie z szacunkiem dialogu z osobami, które reprezentują inne stanowiska, opinie lub wartości; podejmowanie decyzji grupowych w sposób demokratyczny; rozpoznawanie potrzeb innych ludzi lub grup społecznych i reagowanie na nie; podejmowanie działań na rzecz rozwiązania wybranych problemów społecznych i ekonomicznych (identyfikowanie problemów, proponowanie rozwiązań i podejmowanie działań nakierowanych na ich rozwiązanie); ochrona własnych praw i praw innych osób w sytuacji ich zagrożenia lub naruszenia.
W ramach udziału w grupowych doświadczeniach edukacyjnych, uczniowie mają możliwość m.in. udziału w symulacji rozprawy sądowej; w debacie dotyczącej wybranego problemu, przygotować stanowisko oparte na sprawdzonych informacjach, prezentacji ich i podjęcia polemiki; uczestniczenia w symulacji procesu tworzenia prawa, określenia problemu i weryfikowania informacji, proponowania rozwiązań, formułowania i uzgadniania treści regulacji; udziału w spotkaniu z przedstawicielem władz publicznych, pytania o kompetencje organu reprezentowanego przez uczestnika spotkania i jego wpływ na życie obywateli.

Szkoły ponadpodstawowe, już od roku szkolnego 2025/2026, realizują przedmiot *edukacja obywatelska*, którego celem jest kształtowanie postaw społecznych, patriotycznych i obywatelskich oraz przygotowanie młodych ludzi do aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym. Przedmiot rozwija poczucie sprawczości, odpowiedzialności za wspólnotę oraz gotowość do podejmowania działań na rzecz dobra wspólnego. Uczniowie uczą się identyfikowania problemów społecznych, współpracy z instytucjami publicznymi, uczestnictwa w działaniach obywatelskich i wolontariacie, a także rozumienia mechanizmów funkcjonowania państwa.
W podstawie programowej tego przedmiotu zawarty jest m.in. *Dział IV. Demokracja i prawo – pytanie wiodące: Jak demokracja i Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej chronią nasze prawa?*
Wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności. Uczeń:
- opisuje cechy dobrego prawa i na przykładzie wybranych problemów prawnych wyjaśnia znaczenie najważniejszych dla młodzieży i młodych dorosłych instytucji prawa cywilnego i rodzinnego oraz odnajduje informacje o nieodpłatnej pomocy prawnej;
- identyfikuje podstawowe prawa człowieka i obywatela, wyjaśnia ich znaczenie w relacji obywatel – państwo; analizuje informacje i formułuje opinię w wybranej kontrowersyjnej sprawie dotyczącej praw człowieka;
- rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka i obywatela, potrafi zgłosić ich naruszenie oraz wykorzystać inne sposoby ochrony tych praw, w tym przez kontakt z organami państwowymi i międzynarodowymi powołanymi w tym celu.
Wymagania fakultatywne - uczeń m.in.:
- opisuje własne prawa i obowiązki w relacji z instytucjami publicznymi i funkcjonariuszami publicznymi (np. policją, prokuraturą, sądem) oraz potrafi bronić tych praw w sytuacji ich naruszenia;
- na wybranych przykładach wyjaśnia najważniejsze instytucje prawa karnego, identyfikuje i analizuje prawa przysługujące obywatelowi w sprawie karnej.

Trzeba podkreślić, że biorąc pod uwagę wielowymiarowość współczesnych zagrożeń, Ministerstwo stara się systematycznie wzmacniać odporność dzieci i młodzieży, rozumianą jako zdolność do skutecznego funkcjonowania w sytuacjach trudnych, radzenia sobie ze stresem, adaptowania się do zmian czy podejmowania odpowiedzialnych działań.
Współczesna edukacja obywatelska jest ściśle powiązana z *edukacją medialną*. W dobie powszechnego dostępu do informacji oraz rozwoju mediów społecznościowych niezwykle istotne staje się kształtowanie umiejętności krytycznej analizy przekazów medialnych, oceny wiarygodności źródeł oraz rozpoznawania dezinformacji. Kompetencje te są rozwijane już w edukacji wczesnoszkolnej oraz podczas zajęć z informatyki i edukacji zdrowotnej. Uczniowie poznają zasady bezpiecznego korzystania z technologii informacyjno-

komunikacyjnych, ochrony prywatności i danych osobowych, przeciwdziałania cyberprzemocy oraz odpowiedzialnego funkcjonowania w przestrzeni cyfrowej. Umiejętność krytycznej oceny informacji stanowi obecnie jeden z podstawowych elementów odporności społecznej i bezpieczeństwa państwa.

Istotną rolę w tym zakresie odgrywa przedmiot *edukacja zdrowotna*, realizowany w szkołach w formule zajęć nieobowiązkowych od roku szkolnego 2025/2026, a od 1 września br. jako przedmiot obowiązkowy. Program obejmuje zagadnienia związane ze zdrowiem fizycznym, psychicznym, społecznym i środowiskowym, a także profilaktyką uzależnień, higieną cyfrową oraz bezpieczeństwem w internecie. Szczególne znaczenie mają treści dot. rozpoznawania emocji, radzenia sobie ze stresem, umiejętności poszukiwania pomocy w sytuacjach kryzysowych.
Wśród wymagań programowych określono m.in., że uczeń buduje prawidłowe relacje w rodzinie oraz innych grupach społecznych; nawiązuje bezpieczne relacje interpersonalne; analizuje presję otoczenia, przekazy z Internetu i mediów społecznościowych oraz oczekiwania społeczne, podejmuje świadome decyzje dotyczące swojego życia; rozpoznaje i zaznacza swoje granice i przestrzeń psychiczną; szanuje granice innych osób przez adekwatne reagowanie na potrzeby i komunikaty od innych; rozpoznaje zachowania biernoagresywne; dobiera odpowiednią pomoc specjalistyczną adekwatnie do sytuacji; wyszukuje przepisy prawne dotyczące ochrony zdrowia psychicznego. Uczeń potrafi wymienić m.in: prawa pacjenta, osoby i instytucje, które są odpowiedzialne za ich przestrzeganie, oraz omawia sposób reagowania na ich naruszanie; opisuje rolę Rzecznika Praw Pacjenta. Potrafi wyszukać przepisy prawne dotyczące uprawnień i obowiązków związanych z zawarciem związku małżeńskiego oraz z prawnymi aspektami funkcjonowania związków nieformalnych w Polsce; przepisy prawne dotyczące urlopów i świadczeń związanych z macierzyństwem i rodzicielstwem oraz przepisy prawne dotyczące rodzicielstwa nieletnich; przepisy prawne dotyczące zakazu posiadania, nakłaniania do używania, udzielania substancji psychoaktywnych oraz handlu nimi.

Szczególne miejsce w przygotowaniu dzieci i młodzieży do reagowania na sytuacje zagrożenia zajmuje przedmiot *edukacja dla bezpieczeństwa,* realizowany w klasie VIII szkoły podstawowej oraz w klasie I szkół ponadpodstawowych obejmując zagadnienia związane z ochroną ludności, obroną cywilną, pierwszą pomocą, organizacją działań ratowniczych, cyberbezpieczeństwem oraz reagowaniem na skutki klęsk żywiołowych i katastrof. (Od roku szkolnego 2027/2028 przedmiot zostanie zastąpiony przez *kształcenie obronne)*.
W ostatnich latach, zakres przedmiotu został rozszerzony o zagadnienia dot. reagowania na zagrożenia wynikające z działań wojennych, podstaw ratownictwa taktycznego, terenoznawstwa oraz szkolenia strzeleckiego. Przedmiot ten przygotowuje uczniów do właściwego zachowania w sytuacjach kryzysowych poprzez rozwijanie praktycznych umiejętności i kształtowanie odpowiednich nawyków. Uczniowie uczą się zasad ewakuacji, korzystania z numerów alarmowych, organizacji pomocy poszkodowanym, rozpoznawania zagrożeń oraz przeciwdziałania panice.
Szczególnie istotnym elementem jest nauka pierwszej pomocy, która od roku szkolnego 2024/2025 została dodatkowo wzmocniona i jest realizowana już od najmłodszych klas szkoły podstawowej. Cennym uzupełnieniem działań edukacyjnych są programy realizowane wspólnie z Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej, Państwową Strażą Pożarną, Policją, organizacjami ratowniczymi i organizacjami pozarządowymi.

Dodatkowo, obowiązek realizacji istotnych problemów społecznych – z uwzględnianiem kwestii prawnych - wprowadzono podczas zajęć z wychowawcą. O tym, jakie szczegółowe tematy omawiane są podczas zajęć z wychowawcą, decyduje każdorazowo wychowawca, mając na uwadze potrzeby konkretnej grupy uczniów, a także problemy sygnalizowane przez dyrektora szkoły, nauczycieli, rodziców. Realizacja wskazanej tematyki podczas zajęć

z wychowawcą może odbywać się z udziałem zaproszonych specjalistów w danej dziedzinie. Niezależnie od tego, szkoła zawsze może zorganizować dodatkowe zajęcia edukacyjne dotyczące wybranej tematyki.
Uczniowie poznają zatem szczegółowo zagadnienia wynikające z zapisów podstawy programowej, jak też mają sposobność omówienia z nauczycielem tematów spoza podstawy programowej, które szczególnie ich interesują.

Trzeba pamiętać, że podstawa programowa nie jest programem nauczania. Treści podstawy programowej muszą być doprecyzowane przez nauczyciela w programie nauczania. W programie nauczania nauczyciel opisuje, w jaki sposób, czyli z zastosowaniem jakich metod nauczania i pomocy dydaktycznych będzie realizował cele i treści nauczania ustalone w podstawie programowej.
Nauczyciel może rozszerzyć zakres treści nauczania ustalony w podstawie programowej, uwzględniając jednak możliwości i potrzeby edukacyjne uczniów, dla których ten program jest przeznaczony. Od nauczyciela, jego zaangażowania i współpracy z uczniami zależy efektywność każdych prowadzonych zajęć lekcyjnych.
Natomiast na stronie ZPE (Zintegrowana Platforma Edukacyjna – narzędzie informatyczne MEN) znajdują się bezpłatne materiały edukacyjne – w tym dotyczące *edukacji prawnej*: https://zpe.gov.pl/szukaj?query=edukacja+prawna&stage=E2

Należy uwzględnić także fakt, że zawody prawnicze i organizacje pozarządowe od lat prowadzą w szkołach lekcje z zakresu edukacji prawnej. Ministerstwo Sprawiedliwości organizuje cyklicznie Dzień Edukacji Prawnej, w ramach którego można zgłosić szkołę do lekcji z prawnikiem lub prawniczką. Z okazji Dnia Edukacji Prawnej 2026 Ministerstwo Sprawiedliwości oraz zawody prawnicze zrzeszone w samorządach i organizacjach pozarządowych zorganizowały wizyty prawników w szkołach. Inicjatywa „Lekcje w szkołach w ramach Dnia Edukacji Prawnej 2026" otrzymała patronat honorowy Ministra Edukacji. Szczegóły znajdują się na stronie: https://dzienedukacjiprawnej.ms.gov.pl/

Jednocześnie w latach 2021-2023 zrealizowano zadanie pn. „*Klimat szkoły. Tworzymy go razem",* polegające na ochronie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży poprzez stwarzanie warunków do budowania pozytywnego klimatu w środowisku nauczania i wychowania, doskonalenie umiejętności rozwiązywania sytuacji trudnych i konfliktowych. Przeprowadzono szkolenia dla nauczycieli, rodziców i uczniów dot. zasad komunikacji pozytywnej oraz mediacji rówieśniczej i mediacji szkolnej jako metod rozwiązywania sytuacji trudnych i konfliktowych, a także upowszechnienie projektów w środowisku szkolnym i lokalnym. W 2025 r. Ośrodek Rozwoju Edukacji uruchomił sieć *Mediacje w oświacie*, stworzoną dla mediatorów, nauczycieli, pedagogów, psychologów, dyrektorów, koordynatorów mediacji i tych, którzy wspierają ideę mediacji w środowisku edukacyjnym: https://ore.edu.pl/2025/10/siec-ore-mediacje-w-oswiacie-uruchomiona/

Obecnie resort edukacji prowadzi wspólnie z Instytutem Badań Edukacyjnych prace w zakresie nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego i nowych ramowych planów nauczania, których fundamentem jest Profil *absolwenta i absolwentki*. To opis kompetencji każdego ucznia i uczennicy kończących placówkę edukacyjną, szkołę lub przedszkole, niezbędnych do dalszego rozwoju osobistego i edukacyjnego dziecka. Jednymi z kluczowych cech i kompetencji absolwentów są:

- Kompetencje społeczne i emocjonalne: Współpraca, empatia, odpowiedzialność, umiejętność budowania relacji i funkcjonowania w zróżnicowanym społeczeństwie.
- Kompetencje cyfrowe: Umiejętne i bezpieczne korzystanie z nowych technologii.
- Wartości i postawy: Tożsamość, szacunek dla innych, świadomość ekologiczna i obywatelska.

Wdrożenie zmian podstawy programowej kształcenia ogólnego zaplanowano kompleksowo na każdym etapie kształcenia, począwszy od wychowania przedszkolnego aż do kształcenia ponadpodstawowego w poszczególnych typach szkół.
W ramach prowadzonej *Reformy26 Kompas Jutra*, od roku szkolnego 2026/2027 jest już realizowana nowa podstawa programowa w przedszkolach i w klasach 1 i 4 szkoły podstawowej[1]. Jedną ze zmian w szkole podstawowej jest wprowadzenie *modułów tematycznych* w celu całościowego spojrzenia na edukację i przygotowania uczniów do funkcjonowania w złożonej rzeczywistości. Wśród modułów znajduje się medialny, którego celem jest nauka krytycznego i etycznego korzystania z mediów, obejmującą wyszukiwanie, selekcję, analizę i weryfikację informacji (w tym z narzędzi AI), rozpoznawanie faktów, opinii, manipulacji, fałszywych informacji, tworzenie zróżnicowanych form wypowiedzi, a także stosowania zasad higieny cyfrowej i bezpieczeństwa w sieci.
Wprowadzenie modułów tematycznych odpowiada na potrzebę całościowego spojrzenia na edukację i przygotowania uczniów do funkcjonowania w złożonej rzeczywistości.
Oprócz ww. modułu medialnego, wprowadzono również moduł bezpieczeństwo i obrona, którego celem jest przygotowanie uczniów do zachowania w sytuacjach zagrożeń czasu pokoju i wojny, gotowości do niesienia pomocy oraz odpowiedzialności za bezpieczeństwo własne i otoczenia.

Więcej informacji można znaleźć pod następującymi linkami: https://reforma26.men.gov.pl/ lub https://ibe.edu.pl/pl/reforma26

Działania służące budowaniu odporności dzieci i młodzieży znajdują również odzwierciedlenie w corocznie określanych przez Ministra Edukacji *kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa.* W roku szkolnym 2025/2026 jednym z głównych kierunków było: „Szkoła miejscem edukacji obywatelskiej – kształtowanie postaw patriotycznych, społecznych i obywatelskich, odpowiedzialności za region i ojczyznę, dbałości o bezpieczeństwo własne i innych". Kontynuacją tych działań są kierunki realizacji polityki oświatowej państwa na rok szkolny 2026/2027: „Szkoła miejscem budowania odporności społecznej – kształtowanie postaw patriotycznych, obywatelskich i prospołecznych oraz odpowiedzialności za bezpieczeństwo własne i innych", a także „Promowanie higieny cyfrowej i aktywności off-line. Rozwijanie umiejętności bezpiecznego poruszania się w sieci i krytycznego myślenia, w tym odpowiedzialnego korzystania ze sztucznej inteligencji".

Z poważaniem

Małgorzata Szybalska
Dyrektor
/ – podpisano cyfrowo/

[1] Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym – Dz. U. poz. 378